

vari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas, contra Ecclesiæ libertatem, nisi ea de capitularibus suis intra duos menses post hujusmodi publicationem sententia fecerint amoveri. Item excommunicamus statuarios, & scriptores statutorum ipsorum, neconon Potestates, Consules, Rectores, & Consiliarios locorum, ubi de cetero hujusmodi statuta, & consuetudines editæ fuerint, vel servatae: necnon & illos, qui secundum ea præsumperint judicare, vel in publicam formam scribere iudicata.

[Quod nos in basilica Principis Apostolorum presente charissimo in Christo fil. n. Federico illustri Romanorum Imperatore, & semper Augusto, in celebratione Missarum, postquam capiti ejus impo/uumus diadema, de conf. frat. n. acensis candelis excommunicavimus.]

C A P. L.

Frates hospitalis Hierosolymitani excommunicati pro injecione manuum in Clericum seu confratrem, absolvit possum per eorum Priorem, nisi excessus fuerit difficultis, & enormis.

Idem Magistro, & fratribus hospitalis Hierosolymitani.

(an. 1224.)

Canonica & constitutione cavetur, quod Monachi, & Canonici regulares, quoquaque modo se percesserint, non sunt ad Apostolicam sedem mittendi, sed secundum discretionem, & providentiam sui Abbatis disciplina subdantur: quod si Abbatis discrecio ad eorum correctionem non sufficiat, providentia est diocesani Episcopi adhibenda: nisi excessus difficultis fuerit, & enormis, propter quem merito ad Eccles. Rom. sit recursus habendus. Nos ergo ad vos statutum hujusmodi duximus extendendum, auctoritate predicta statuentes, ut in tali casu (nisi majoris sit providentia requirenda) per Priorem vestrum, qui (sicut audivimus) Presbyter esse debet, fratribus vestris absolutionis beneficium impendatur.

C A P. LI.

Excommunicatus, vel suspensus ab solvi non debet, nisi prius iuramento praestito: si tamen sine scandalo iuramentum haberi non posset, poteris fieri absolutio per manualem promissionem.

Idem titulo sancte Praxedis Presbytero Card. Apost.

sed. Leg. (an. 1224.)

Super eo quod b Monachis Græci, & Eremita propter inobedientiam sententia suspensionis, & excommunicationis ligati, nolunt ad mandatum Ecclesiæ nisi per manualem promissionem redire: Hoc tibi duximus respondendum, quod si nullatenus possunt induci ad præstandum iuxta formam Ecclesiæ juramentum, ipsos hac vice cum promissione poteris recipere manuali: cum interdum (consideratis locorum, & temporum qualitatibus) severitati sit aliquid detrahendum.

C A P. LII.

Cum de viribus sententia dubitatur, potest quis absolvit ad cautelam iuramento praestito.

Idem Bituricen. & Carnoten. Decan. & Subdiacon.

Arelaten. c (an. 1225.)

Venerabili fratre nostro Cenomanen. Episcopo & procuratore Turonen. Archiepiscopi, in nostra praesentia constitutis, pro quadam suspensionis sententia in prefatum Episcopum ab eodem Archiepiscopo promulgata: nos sententiam ipsam relaxavimus ad cautelam, ipso Episcopo in praesentia dicti procuratoris præstante corporaliter juramento, quod paret mandatis, quæ idem Archiepiscopus sibi propter hoc fecerit, si constiterit ipsum in eo, pro quo fuit lata prædicta sententia, culpabilem extitisse.

C A P. LIII.

Excommunicantur Officiales locorum, in quibus sunt statuta.

a Vide Henric. Boich. in c. & nobis. 21. & in c. cum illorum, sup. eod. tit. b Vide Panorm. in c. cum desideres, supra eod. tit. & ibi Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ta contra Ecclesiasticam libertatem, nisi ea deleri fecerint: & statutarii feudis Ecclesiæ sunt privati.

Idem Episcopo Senen. (an. 1225.)

Gravem venerabilis f. n. & Pisani Archiepiscopi recepi mus quæstionem, quod quidam cives Pisani, deputati a potestate ac populo ad statuta civitatis edenda, in derogationem Apostolicæ sedis, & subversionem Ecclesiasticæ libertatis edere præsumperunt, quod si quis Clericus, vel Laicus contra quæcumque Laicum Pisani districtus, ad Judicem Ecclesiasticum literas Apostolicas impetraverit, in mille solidis (nisi renunciaverit literis) condemnatur: nec redditus possessionum suarum reddantur eidem, vel agri excolantur illius, sed banno potius subjaceant b potestatis:

[& inf. 1] Statuerunt illi præterea, un Clerici suis sumptibus castrum Ripæ fractæ faciant custodiri: quod si renuerint, contra eos potestas procedere teneatur: [& inf. 2] Ideoque Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in Consiliarios, & Officiales civitatis ipsius, nisi statuta ipsa de capitularibus suis deleri fecerint, & idonee, sicut exigit res, caveri, quod similia de cetero non debeant attentare, excommunicationis sententiam promulgare procures. Cæterum c cum iidem statutarii multa de bonis Ecclesiasticis tenere dicantur in feudum, ipsos fore nihilominus privatos feudos hujusmodi nunciare procures.

[1 Qui nullum ad regimen civitatis suscipiet, nisi hoc se iu raverit servaturum: & hoc etiam quælibet aliae potestas, quæ pro tempore fuerint, successores suos jurare facient supradicta.]

[2 Juxta quod dictarunt consilium civitatis, quæ omnia Potestas, quæ nunc præest civitati, pro monasterio se firmiter jure ju rando firmavit. Cum autem civitas Pisana, quæ alias Dei timorem tamdiu abjecta, infecta sibi errore, vel infectioni proxima presumatur, & tam statuarios, quam Potestatem eandem non sit dubium proper hoc excommunicationis sententiam præter notam infamie incurisse.]

Idem. (an. 1226.)

Permittitur ministris Ecclesiæ semel in hebdomada celebrazione tempore interdicti, concurrentibus his, quæ exprimuntur in textu.

Idem. (an. 1226.)

Permittimus e Ecclesiæministris semel in hebdomada tempore interdicti, non pulsatis campanis, voce submissa, januis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, Missarum solennia celebrare, causa conficiendi corpus Domini, quod decadentibus in poenitentia non negatur.

C A P. LVII.

Satisfaciens Clerico, quem verberavit, non potest propter hoc ab Episcopo absolvi, nisi in certis casibus hic expressis.

Idem. (an. 1227.)

Quamvis incidunt in canonem latæ sententia propter violentiam manuum injectionem, juxta proprias facultates eis satisfaciat, quibus injurias irrogavit, non tamen alter, quam per sedem Apostolicam, vel ejus legatum absolutionis potest beneficium obtinere: nisi imminentia mortis articulo, infirmitate, inimicitia, aut inopia, puerili, vel senili ætate, fragilitate sexus, seu alia corporis impotencia, sive quilibet impedimento canonico retrahatur, quo minus Romanum Pontificem possit adire, vel nisi juris beneficio a labore hujusmodi excusat. Cæterum quibusdam prædictorum, videlicet qui temporali impedimento laborant (exceptis pueris) sub debito juramenti (quod secundum Ecclesiæ formam præstare tenentur) consuevit injungi, ut impedimento cessante, ad Apostolicam sedem accedant, mandatum ipsius humiliter suscepit.

C A P. LIX.

Excommunicatio simpliciter latæ intelligitur de majori. h. d. Et est textus notabilis, & quotidie allegatur.

Idem. (an. 1237.)

Si quem sub hac forma verborum: Illum excommunico, vel simili, a Judge suo d excommunicari contingat, dicendum est, eum non tantum minori, quæ a perceptione sacramentorum, sed etiam majori excommunicatione (quæ a communione fidelium separat) esse ligatum.

C A P. LX.

Beneficium indultum ratione minoris ætatis, postquam excepit babere locum, non extinguitur, licet minor pervenerit ad maiorem etatem.

a Vide Conc. Trid. sess. 25. de refor. c. 14. vide Covarr. in c. 15. Constit. Cassa C. de sacr. Eccles. b subiaceat. c in Codice Barb.

Cæterum cum idem statutarii, & potestas multa, &c. d Vide B. Thom. in quæst. additis ad 3. p. q. 23. art. 1. & citatos in c. a nobis. sup. de except. e Hoc duo verba, vel curam, defunct in antiquo codic. & in Vaticanis.

b Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

c Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

d Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

e Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

f Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

g Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

h Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

i Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

j Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

k Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

l Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

m Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

n Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

o Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

p Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

q Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

r Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

s Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

t Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

u Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

v Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

w Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

x Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

y Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

z Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

aa Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

bb Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

cc Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

dd Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ee Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ff Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

gg Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

hh Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ii Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

jj Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

kk Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ll Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

mm Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

nn Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

oo Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

pp Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

qq Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

rr Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ss Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

tt Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

uu Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

vv Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ww Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

xx Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

yy Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

zz Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

aa Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

bb Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

cc Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

dd Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ee Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ff Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

gg Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

hh Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ii Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

jj Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

kk Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ll Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

mm Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

nn Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

oo Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

pp Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

qq Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

rr Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ss Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

tt Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

uu Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

vv Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ww Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

xx Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

yy Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

zz Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

aa Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

bb Vide Henric. Boich. dist. 3. & Aurelian.

ex verbo, sed sensum ex sensu transferri: quia plerumq; dum proprietas verborum attenditur, sensus veritatis amittitur.

C A P. IX.

Dicit, quis proprie sit Præpositus.

Isidorus a. (an. 630. in Hispania.)

Quamvis omnes, qui præsunt, Præpositi rite vocentur usus tamen obtinuit eos vocati Præpositos, qui quādam Prioratus curam super alios gerunt.

C A P. X.

Non recipit congruam summationem.

Idem in libro Etymologiarum. b (an. 630.)

Forus est exercendarum lictum locus, a fando dictus, sive a Foroneo Rege, qui primus Græcis legem dedit. Constat autem Forus causa, lege, & judicio. Causa, a casu, quo venit, dicitur: est enim materia, & origo negotii, nedum discussiois examine patescere: quæ dum proponitur, causa est: dum discurrit, judicium: dum finitur, iustitia. Vocatur autem judicium, quasi iurisdictio, & iustitia, quasi juris status. Judicium autem prius inquisitio vocabatur: unde & auctores judiciorum, præpositos, quæstores, vel quæstores vocamus. Negotium multa significat: modo actum alicuius rei, cuius contrarium est otium: modo actionem cauæ, quod est jurgium litis c., & dictum est negotium, id est, sine otio. Negotium autem in causis, negotiatio in commerciis dicitur, ubi aliquid datur, ut majora lucentur. Jurgium dicitur quasi juris garium: eo quod hi, qui causam dicunt, jure dispensant. Lis autem a contentione limitis prius nomen sumpsum, de qua Virgilius d.

Limes erat postus, item ut discerneret agris.

Causa aut argumento, aut probatione constat. Argumentum nunquam testibus, nunquam tabulis dat probationem, sed sola investigatione inventit veritatem: unde dictum est argumentum, quasi argute inventum. Probatio autem testibus, & fide tabularum constat. In omni quoque negotio hæ personæ querunt: Judex, accusator, reus, & testes. Judex dictus, quasi jus dicens populo, sive quod iure discepit. Jure autem discepere, est iuste judicare. Non est ergo judex, si non est in eo iustitia. Accusator vocatus est quasi accusator, qui ad causam vocat eum, quem appellat. Reus a re, quæ petitur, nuncupatur: quia quamvis conscient sceleris non sit, reus tamen dicitur, quamdiu in iudicium pro re aliqua petitur. Testes antiquitus superstites dicebantur, eo quod super causa statu proferebantur: nunc parte ablata testes vocantur. Testes autem considerantur conditione, natura, & vita. Conditione, si liber, non servus: nam sæpe servus metu dominantis testimonium suppressit veritatis. Natura, si vir, non foemina: nam varium, & mutabile testimonium e semper foemina producit. Vita, si innocens, & integer actu: nam si vita bona defuerit, fide caret: non enim potest iustitia cum scelerato homine habere commercium.

C A P. XI.

Dicit quid sit pactum, & unde dicatur.

Idem.

Pactum dicitur inter partes, ex pace conveniens scriptura, legibus, ac moribus comprobata: dictum pactum, quasi ex pace factum.

C A P. XII.

Hic Isidorus ponit etymologiam juris, prout habetur in re, non prout est generale nomen.

Idem in eodem.

a Lib. 10. Etymol. & C. 8. eod. tit. in 1. comp. b Lib. 18. Etymol. c. 15. & C. 10. eod. tit. in 1. comp. c Vide l. cum Clericis. C. de Episc. & Clericis. d Virg. in 12. e Diction. testimonium, in omnibus Vaticanis deest.

Jus dictum est a jure possidendo: hoc enim jure possidetur, quod justus: hoc justus, quod bene; quod autem male possidetur, alienum est: male autem possidet, qui vel suis male utitur, vel aliena præsumit.

C A P. XIII.

Quidquid fidelis offert Ecclesiæ, oblationis nomine continetur, & a secularibus polliceri non debet.

Paschalis Canonis sancti Martini. (an. 828.)

Roma in Flaminium.)

Causa & Carpensis plebis: [& inf.] Cæterum primitæ, decimæ, & oblationes in solis Ecclesiæ bonis præcipue numerantur. Oblationes vero dicimus, quæcumque de propriis, & licitis rebus Ecclesiæ a fidelibus offeruntur. Quicunque igitur eas per potestatem secularem obtinet, proculdubio contra Deum, & SS. Patrum nititus sanctiones: quinquo & qui accipit, & qui tradit, raptor, & sacrilegus judicatur.

C A P. XIV.

Solus Sacerdos potest sacramentum extremæ unctionis infirmo conferre. h. d.

Alexander III. (an. 1175. Roma.)

Quæsivit Frat. t. b: [& inf.] Nos itaque tibi t. duximus respondendum, quod Sacerdos uno præsente Clerico, & etiam solus potest infirmum ungere.

In anno bissextili servari debet loci consuetudo circa diem S. Matthei festum, dum tamen vigilia continuetur festo. hoc dicit.

S. i. Festum vero B. Matthei juxta consuetudinem Ecclesiasticæ vigilia eatenus præcedat, ut nec pro bissexto, nec pro quolibet alio modo inter se, & solennitatem aliam diem admittat: in qua utique vigilia [nisi venerit in Dominica] jejuniū celebretur: ipsum autem festum sive fiat in præcedenti die, sive in sequenti (qui duo quasi pro uno reputantur) nullus error, sed consuetudo Ecclesiæ tenetur.

C A P. XV.

Per verbū, Statuo & Præcipio, definitiva sententia ferri potest.

Celestinus III. (an. 1196.)

N his c, quæ ambiguitatem continent: [& inf. 1] Innocuit Apostolatum nostro, quod cum inter Magistrum M. & Conversos hospitalis S. Simpliciani super eodem hospitali in præsentia Mediolanen. Archiepiscopi quæstio verteretur, ipse Archiepiscopus post cognitionem cause in prolatione sententia his verbis non fuit usus: Talem partem condemnō, vel talem absolvō, sed pronunciavit ita: Statuo, & Præcipio: [& infra. 2] Attendentes igitur, quod hoc verbum, Statuo, rem perfectam significat, & cum effectu, non verbo accipitur. Item quia secundum Gregorium, quod præcipitur, imperatur, & quod imperatur, necesse est fieri, & aliquando si non fiat, poenam habet: considerantes nihilominus, quod non debet aliquis considerare verba, sed voluntatem: cum non intentio verbis, sed verba intentioni debeant deservire: interpretetur procuratoribus utriusque partis præsentibus, & diffiniens, quod præfati Archiepiscopi verba tali forma prolatæ perpetuo validitatem sententia obtineant firmatatem.

C A P. XVI.

Ad secundum, Apost. merito recursus debet haberi, ad quam re vera, tanquam matrem omnium Ecclesiæ maiorum, & difficiliorum questionum, ut ab antiquis Patribus constitutum, & moribus utentium recte approbatur, conferri debent.

C A P. XVII.

(2 N. de cætero, & cætera, quæ infra expresse continentur in registro: quoniam igitur sicut ex relatione dil. fil. n. G. tte. S. Laurentii in Lucina, S. Joannis, S. Prisca Presbyterorum Cardinalium didicimus, quos ad hoc concessimus auditores, super hoc fuit in prolatione sententia dubitatum.)

C A P.

a Cap. 12. eod. tit. in 1. comp. b Cap. 9. eod. tit. in 2. comp. c Cap. un. eod. tit. in 2. comp.

C A P. XVI.

Beneficium Principis laetissime interpretari debet.
Innocentius III. Patriarchæ Granden. (an. 1213.)
Roma in Istriam.)

Olim a tibi scripsisse recolimus, ut si Canonicus Paduani magistro G. Canonico Paduano Præbendam, quæ tantum residentibus de communi confertur, sicut uni ex aliis de communibus proventibus, & manualia beneficia non conferunt, tu eos ad id appell. cessante compellere procurares: Quia vero quidam mandatum nostrum interpretari alter, quam decet, moliuntur [cum beneficia Principis sint interpretanda largissime] nostrum aperiendum duximus intellectum, videlicet, quod Præbendam, quæ tantum residentibus in vicu, & vestitu de communi confertur, ipsi magistro G. plene sicut uni ex aliis residentibus injunxius conferendam.

C A P. XVII.

Generale dicitur interdictum, quod fertur nedum in provinciam, sed villam, vel castrum.

Idem Colubrien. b & alii Episcopis in regno Portugallia constitutis. (an. 1213.)

Cum in partibus e vestris sæpe contingat, diversa loca interdicto supponi, quando generale, vel particulare dici debeat interdictum, apud vos accepimus in dubium revocari: cum illi, qui ab Ecclesiæ Romana decorari privilegio meruerint, videlicet, ut cum generale interdictum terræ fuerit, liceat eis januis clausis, non pulsatis campanis, exclusis excommunicatis, & interdictis, suppressa voce divina officia celebrare, interdicto particuli se assentient non arctari, dicentes interdictum generale duntaxat, cum regnum, vel saltem provincia tota subiicitur interdicto: [& infra. 1] Cum (autem) in privilegiis de regno vel provincia nil expresse dicatur, nomine terræ, non solum regnum, vel provinciam intelligi volumus, verum etiam villam, & castrum, ut in his locum habeat, quod de generali dicitur interdicto.

[1 Propter quod & iustitia sepius deperit, & Prelatorum sententia contempnuntur, cum in aliis interdictis ipsi promptius divina celebrent, & suspensi organis aliorum, ipsi pulsatis campanis, & apertis januis quilibet passim recipient ad divina. Ne autem diversa interpretatio discordie causam inter vos ulterius, & odii somitem valeat ministrare, vel quod interdictum dici debeat generale modo in dubium reverteretur, significatione vobis presentium intimamus, quod.]

C A P. XVIII.

Privilegium contra consuetudinem iuri communis obviandum large est interpretandum. h. d. secundum intellectum Abbatis antiqui. Et est casus not. secundum hunc intellectum. Idem Abbatii F. & P. Monachis Alcobacie. (an. 1215. Roma.)

Cum tibi d de benignitate sedis Apost. sit indulxum, quod ordinatio rerum Clericorum ab intestato decadentium, in tua dispositione permaneat: nos consulere voluisti, an appellatio vocabuli Clericorum, tam ad Canonicos, quam ad non Canonicos extendatur: [& inf. 1.] Consult. t. t. r. quod appellatio Clericorum non solum alios, sed etiam Canonicos comprehendit.

[1 Secundo, an illi, qui in dispensatione, & voluntate alterius suam committunt ultimam voluntatem, nil per se penitus ordinantes, nec determinantes, cui loco vel persone conferri debeat, dicantur decidere intestati. Prima igitur.]

C A P. XIX.

Jurans obediens Prælato, & Ecclesiæ, non Clero diaconio, sed Capitulo Ecclesiæ Cathedralis obediens tenuerit.

Idem Præposito, & Capitulo Placentino. (an. 1214.)
Roma in Liguriæ.)

a Cap. 6. eod. tit. de rescript. in 1. comp. b Vid. Joan. Vasen in Annal. Hispan. c. 20. c Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. d Cap. 2. eod. tit. in 3. comp.

Cum Clerici & Placentini juramentum præstant sub hac forma verborum: Ego talis ab hac hora in antea fideli ero, & obediens Plantentina Ecclesiæ, & Domino meo Episcopo Placentino: nos consulere voluisti, utrum intelligi debeat b Clerus totius diœcesis, an Capitulum tantum Ecclesiæ Cathedralis? Nos igitur taliter responderemus, quod per Ecclesiæ Placen. vocabulum in forma juramenti præscripti non debeat intelligi totius diœcesis Clerus: & si Capitulum intelligatur Ecclesiæ cathedralis, is tamen, qui præstat hujusmodi juramentum, Episcopo tanquam capituli principaliter obligatur.

C A P. XX.

Appellatione Ecclesiæ censuræ comprehenditur excommunicatione, suspensi, & interdictum.

Idem Priori S. Fridiani Lucan. (an. 1214. Roma in Tuscia.)

Uarenti, quid c per cenfum Eccl. debeat intelligi, cum hujusmodi clausum in nostris literis apponimus: respond. quod per eam non solum interdicti, sed suspensionis, & excommunicationis sententia valet intelligi, nisi judex dicitur, rerum, & personarum circumstantiis indagatis, ferat, quam magis viderit expedire.

C A P. XXI.

In privilegiis, de decimis Novalem non solvendis, illud appellatur Novale, de cuius cultura non est memoria, & quod prius modicum, vel nullum fructum efferebat.

Idem Cesaraug. Episcopo. (an. 1215. Roma in Hispaniam.)

Uid per Novale vocabulum intelligi debeat, t. F. requisivit. Licet autem quidam dixerint, quod Novale sit terra præcisa, quæ anno cessat, aliis afferentibus, quod ex fylva, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri novale dicatur, quarum ultraque interpretatio ex civilibus legibus colligitur. Nos igitur e inquisit. t. r. quod eam credimus prædecessorum nostrorum intentionem fuisse, cum piis locis indulgentiam de Novalibus concederent, ut Novale intellexerint agrum de novo ad cultum redditum, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisse. Sed nec de quolibet tali Novali credimus eis indulgentiam fore concessam, nisi de illo duntaxat, cuius decimam religiosus potest. Conventus absque gravi detimento parochialis Ecclesiæ detinere, cum talis sit sæpe locus in cultus, de quo parochialis Ecclesia magnos percipit decimam ratione prouentus.

C A P. XXII.

Si Ecclesia subiecta Episcopo unitur alteri, vel gubernanda commititur salvo iure Matricis Ecclesiæ, per matricem Ecclesiæ intelligitur Cathedralis, & non Romana.

Idem Abbatii F. & P. Monachis Alcobacie. (an. 1215. Roma.)

Venerabili F. n. Colubrien. f Episcopo didicimus conquerente, quod cum fratres sanctæ Crucis monasterium de Argariis g sub protectione sua nuper receperint, quod suis prædecessoribus Episcopalia jura conseruerat ab antiquis temporibus exhibere, nunc quodam de Canonicis suis fine suo consensu ibi facto Priore, occasione cuiusdam privilegii a C. Papa veritate tacita impetrati, eidem Episcopo obediens denegat exhibere: inde sumpta occasione, quod per Matricem Ecclesiæ non Cathedralem intelligit, sed Romanam: [& inf. 1] Ideoque mandamus, quatenus si alius Episcopo respondere: vos eum ad eam præstandam eidem, sicut prædecessores sui prædecessoribus Episcopi præstiterunt, per censuram Ecclesiasticam compellatis, non obstante privilegio in præjudicium Colubrien. Ecclesiæ per surreptionem obtento: nos enim per Matricem

cem

a C. 3. eod. tit. in 3. comp. b debet. c C. 4. eod. tit. in 3. comp. d C. 5. eod. tit. in 3. comp. e in aliis plerisque: Nos tamen inquisitioni, &c. al. Nos autem, &c. f. eod. tit. in 3. comp. g Argavil,

cem Ecclesiam Cathedram intelligi volumus, non Romanam.

[*i* Quia vero non est nostra intentionis, ut iura fratrum nostrorum temporibus nostris minuantur, causam ipsam vobis duximus committendam.]

C A P. XXIII.

Excommunicatus, vel interdictus pro contumacia, vel offensa dubia, absolvitur, cautione praestita de stando juri. Si vero fuit excommunicatus, vel interdictus pro manifesta offensa, tunc prius debet satisfacere, antequam absolvatur. Et dicitur manifesta, de qua constat per confessionem, vel probationem legitimam, vel rei evidentiam. h. d. cum cap. seq.

Idem Abbatia sanctae Genovefae, Decano, & Cancellario Parisen. (an. 1215. Roma in Galliam.)

EX parte in Christo dilecta filia Comitissa Blesen. [*& inf. 1*] Proposuerunt nuncii Comitissae, quod cum ipsius Praepositus quendam latronem ciperit, & justitia fuerit inde facta, latro fuit per Capitulum Carnoten. post factam iustitiam requisitus, quia eum in terra sua captum fuisse dicebant: (*& inf. 2*) Verum cum super hoc de parendo juri Comitissa cautionem offerret, Canonici Carnoten. nihilominus terram ejus fecerunt interdicto supponi: quod relaxare noluerunt, nisi prius solvereetur emenda: dicebant enim in Carnoten. Ecclesiae privilegiis b contineri, quod nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis, pro Canonicis Carnoten. absque congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: (*& inf. 3*) Ad intelligendum autem clausulam privilegii memorati, credimus distinguendum, utrum in aliquem interdicti, vel excommunicationis sententia sit prolata pro contumacia tantum, quia scilicet citatus stare noluit juri: vel etiam pro offensa, quia videbatur iussus noluit maleficium emendare. In primo casu credimus congrue satisficeri, ut sententia relaxetur, si prius sufficiens standi juri cautio tribuatur: in secundo vero, si offensa est manifesta, non credimus satisficeri congrue, ut relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda. Si vero dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eandem, si parendi mandato Ecclesiae o competens satisfactio præbeatur.

[*i* Nuncii ad nostram præsentiam destinati sibi postularunt audientiam exhiberi, ut audiremus injurias, quas ei & suis interfecit Ecclesia Carnoten, quibus & dil. fil. B. Beto Canonico Carnoten. qui pro ipso stabat Ecclesia, dil. fil. R. tit. S. Anastasi Presbyterum Card. dedimus auditorem: in cuius præsentia. 1]

[*2* Afferentibus Ballivis econtra ipsum fuisse captum interera, in qua jus capendi latrones, & alios malefactores habet eadem Comitissa: quoniam vir eiusdem, antequam signaculum crucis assumeret, erat in possessione juris illius, ut in loco illo, in quo captus ab ipso Capitulo dicebatur, hujusmodi jurisdictionem haberet: quod erant probare parati.]

[*3* Videntes autem nuncii Comitissae, quod data cautione absolviri non poterant ut deberent, tara super hoc, quam aliis causis inter Comitissam, & Capitulum agitatis, Metropolitanum audienciam appellaverunt: tam ipsam Comitissam, quam terram & Ballivos ipsius sub eius protectione ponentes. Metropolitanus cum partes essent in die praesia presentes, privilegio inspecto, rebus hinc inde receperis, quibus ab officiali Metropolitanani examinatis, in die partibus iterum assignato procurator Comitisse cum instantia postulabat publicari attestaciones receptas, ex abundantia de juri parendo sufficientem exhibens cautionem, ut relaxaretur interdictum. Sed procurator Capitulu econtrario allegabat, quod jam dicti privilegio ratione, ab ipsa sententia non poterat nec debebat absolviri, nisi prius Capitulo facta fuisse emenda, interpretando verbum illud, quod in privilegio continetur,

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. Hujus Decr. intellectus pendet ex superiori. b Cap. 10. eod. tit. in 3. compil. c al. debeat jure compelli. d aliquantulum.

videlicet, satisfactione congrua, pro emenda. Litigatio igitur diutius super hujusmodi clausula, interlocutus est Metropolitanus jam dictus, se velle hujusmodi expositionem Apostolico examini reservare, & super hoc diem partibus assignavit.]

C A P. XXIV.

Summatum est supr. cap. proximo: vel dic: Manifestum dicitur, quod per confessionem, vel probationem legitimam, vel evidentiam rei constat.

Idem Comitis Blesen. (an. 1215. Roma in Galliam.)

Cum olim & pro Canonicis Carnoten. quoddam capitulum contra te fuit allegatum, quod dicebant in Ecclesia sua privilegiis contineri: ut videlicet nemini liceat excommunicatis, vel nominatim interdictis, pro Canonicis Carnoten. ab que congrua satisfactione absolutionis beneficium indulgere: (*& inf.*) Quia vero dum ansam solvimus, nondum dicimur ligavisse, propter hoc, quod eidem Canonicis (velut afferis) proponentibus, illam offensam esse manifestam, non quæ Judicii, nec quæ alii, sed quæ sibi tantummodo manifesta videtur: offensam illam nos describimus intelligere manifestam, quæ vel per confessionem, vel probationem legitime nota fuerit, aut evidentia rei, quæ nulla possit tergiversatione celari.

C A P. XXV.

Verba privilegiorum debent intelligi, ut aliquid afferant, & non remaneat ambiguitas: & ideo verba, Secundum & Juxta, videntur apposita causative, non conditionaliter. h. d. Panor.

Idem Episcopo, & Cantori Atrebaten. (an. 1215. Roma in Belgum.)

Abbate S. b Silvani Alciaten. vitam universæ carnis ingresso, cum eiusdem loci Monachi elegissent quendam de ipsius Ecclesia gremio in Abbatem, & confirmationem ecclesie congrue satisficeri, ut sententia relaxetur, si prius sufficiens standi juri cautio tribuatur: in secundo vero, si offensa est manifesta, non credimus satisficeri congrue, ut relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda. Si vero dubia est offensa, sufficere credimus ad relaxandam eandem, si parendi mandato Ecclesiae o competens satisfactio præbeatur.

[*i* Nuncii ad nostram præsentiam destinati sibi postularunt audientiam exhiberi, ut audiremus injurias, quas ei & suis interfecit Ecclesia Carnoten, quibus & dil. fil. B. Beto Canonico Carnoten. qui pro ipso stabat Ecclesia, dil. fil. R. tit. S. Anastasi Presbyterum Card. dedimus auditorem: in cuius præsentia. 1]

[*2* Afferentibus Ballivis econtra ipsum fuisse captum interera, in qua jus capendi latrones, & alios malefactores habet eadem Comitissa: quoniam vir eiusdem, antequam signaculum crucis assumeret, erat in possessione juris illius, ut in loco illo, in quo captus ab ipso Capitulo dicebatur, hujusmodi jurisdictionem haberet: quod erant probare parati.]

[*3* Videntes autem nuncii Comitissae, quod data cautione absolviri non poterant ut deberent, tara super hoc, quam aliis causis inter Comitissam, & Capitulum agitatis, Metropolitanum audienciam appellaverunt: tam ipsam Comitissam, quam terram & Ballivos ipsius sub eius protectione ponentes. Metropolitanus cum partes essent in die praesia presentes, privilegio inspecto, rebus hinc inde receperis, quibus ab officiali Metropolitanani examinatis, in die partibus iterum assignato procurator Comitisse cum instantia postulabat publicari attestaciones receptas, ex abundantia de juri parendo sufficientem exhibens cautionem, ut relaxaretur interdictum. Sed procurator Capitulu econtrario allegabat, quod jam dicti privilegio ratione, ab ipsa sententia non poterat nec debebat absolviri, nisi prius Capitulo facta fuisse emenda, interpretando verbum illud, quod in privilegio continetur,

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. Hujus Decr. intellectus pendet ex superiori. b Cap. 10. eod. tit. in 3. compil. c al. debeat jure compelli. d aliquantulum.

sterio sancti Bertini semper fuerit Abbas Alciaten. assumptus: ex hoc dici non poterat, quod consuetudo aliqua, quasi contradicere a judicio fuerit introducta, cum in memorati Guarini electione, pro bono pacis extra judicium processum taliter dignoscatur: (*& infra.*) Præterea cum Paschalis Papa surrogationem Abbatis Sancti Silvani monasterio S. Bertini juxta morem præteriti temporis duxerit concedendam, nec b more præteriti temporis fiat fides, per ejus privilegium & similia, nullum super hoc Alciaten. monasterio poterat præjudicium generari. Contra quod fuit ex adverso responsum, quod hæc determinatio, secundum præteriti temporis morem, & causalis, & conditionalis potest intelligi, & tam ad personale, quam ad impersonale verbum referri. Si enim impersonale verbum determinet, conditionalis c intelligitur, & est sensus, Concedimus surrogationem Abbatis Sancti Silvani apud Alciaten. monasterium in vestra semper dispositione confistere, secundum præteriti temporis morem: id est, si mos præteriti temporis talis fuerit d. Si vero verbum determinet personale, causaliter debet intelligi, ut sit sensus, Concedimus secundum præteriti temporis morem: id est, quia mos præteriti temporis sic obtinuit, surrogationem, &c. Hic autem sensus rectior esse videtur, quia cum privilegium sit lex privata, & lex e non debeat esse obscura, vel captiosa, sed certa & manifesta, nec effet privata, nisi aliquid specialiter indulget: profecto sic intelligenda sunt illa verba, ut res, de qua agitur, valere possit potius quam perire: maxime cum supradictus C. Papa, qui eidem Paschalii & vicino successit, verbis æquioribus usus, determinationem illam prorsus amoerit, ut ambiguitas tolleretur: & quod dicebatur in concessione Paschalii, ut videlicet surrogatio Abbatis Sancti Silvani apud Alciaten. in dispositio ne Abbatis, & fratrum sancti Bertini semper existeret, ipse mutaverit, decernens surrogationem ipsius Abbatis non aliunde, quam de monasterio sancti Bertini faciendam. His igitur diligenter auditis, monasterio sancti Bertini adjudicavimus hujusmodi dignitatem, ut quoties in Alciaten. monasterio Abbatis electio imminent facienda, Alciaten. Monachi de coenobio S. Bertini personam idoneam sibi eligant in Abbatem: ita videlicet, ut tamdiu monasterium ipsum habeat honoris debeat prærogativa gaudere, donec ibidem viguerit observantia regularis, ut idonea persona inveniantur in illo, qui f possint in Abbatem assumi.

C A P. XXVI.

Dicit, qui dicuntur heretici manifesti. Secundo quæ sint Pedagia, Guidagia, & Salinaria interdicta. Tertio dicitur, quomodo intelligitur præceptum factum Laico, quod de se con querentibus in Ecclesiastico foro respondeat. h. d.

Idem Comiti Tolosan. (an. 1215.)

Super qibudsam mandatorum articulis: [*& infra. 1*] Quia te pro causa necessaria tunc absente, possessio tibi tradita causa custodia, restituvi parti adversæ non potuit: eidem indulsimus, ut sibi lapsus temporis non obsteret, quo minus possessionem ipsam recuperare valeret. Quoniam vero tantum temporis ante concessionem ipsius indulgentie dicitur effluxisse, quod tibi sufficere posset ad vera possessionis effectum, secundum statuta c Concilii generalis: (*& infra.*) Auctor. præf. declaramus, quod nostra intentionis non fuit per ipsam indulgentiam jus perire, quod tibi competit d ex possessione præterita, vel post redditum tuum competierit ex futura: sibi enim imputare poterit pars adversa, si negligens fuerit in sua justitia prosequenda, cum absentia tua.

a al. contradictione judicio. b al. nec de more, vel consuetudine, c conditionaliter. d fuit. e Bart. in l. si finita. f. ex hoc editio. ff. de dom. in febo. f al. que possint, &c. g Cap. 10. eod. tit. in 4. compil. Degradatio qualiter sit facienda, vide Concil. Trident. Jeff. 13. de reform. matr. cap. 4. c Sub Inq. III. cap. 40. d competebat.

Lateran. a Concilii largitione concessa, vel ex antiqua consuetudine a tempore, cuius non extat memoria, introducta: [*& infra.*] Cum autem a Legato receperis in mandatis, ut de te conquerentibus, secundum suum, vel alterius Legati, vel Judicis ordinarii, vel delegati arbitrii, justitiam exhiberes: hoc taliter intelligendum esse censemus, ut in omni causa, quæ ratione personarum, universis capitulis, quæ pro pace servanda sunt per dictum Legarum statuta, vel auctoritate Apostolica statuenda, item viduis, pupillis, orphannis, & personis miserabilibus tenearis in judicio Ecclesiastico respondere.

[*i* Tibi a bon. mem. Milone notario nostro tunc temporis Apostol. sed Leg. factorum spud quodam dubitacione suborta.]

C A P. XXVII.

Clericus traditur curia seculari, quia degradatur, seculari potestate præsente, cui denunciatur, ut in suum forum illum recipiat. h. d. usque ad §. pro illo.

Idem Episcopo Parisen.

NOvimus expedire b, ut verbum illud, quod in antiquis canonibus, & in nostro decreto contra falsarios edito continetur, videlicet ut Clericus per Ecclesiasticum Judicem degradatus, seculari tradatur curia puniendus, aperiens exponamus.

Cum enim quidam antecessorum nostrorum super hoc consulti diversa responderint, & quorundam sit opinio a pluribus approbata, ut Clericus, qui propter hoc, vel aliud flagitium grave, non solum damnable, sed damnosum, fuerit degradatus, tanquam exutus privilegio Clericali, seculari foro per consequiam applicetur: cum ab Ecclesiastico foro fuerit proiectus, ejus est degradatio celebranda seculari potestate præsente, ac pronunciandum eidem, cum fuerit celebrata, ut in suum forum recipiat degradatum: & sic intelligitur tradi curia seculari: pro quo tamen debet Ecclesia efficaciter intercedere, ut citra mortis periculum circa eum sententia moderetur.

Iste §. non facit ad titulum, sed ponit gratiam, secundum quodam.

§. i. Pro illo vero falsario scelerato, quem ad mandatum nostrum capi fecisti, hoc tibi duximus consulendum, ut in perpetuum carcerem ad agendum poenitentiam ipsum includas, pane doloris, & aqua angustiae sustentandum, ut commissa defeat, & flenda ulterius non committat.

C A P. XXVIII.

Si Papa indulget reo, qui propter absentiam actoris possessionem recuperare non potest, quod ei lapsus anni non noceat, intelligitur hec indulgentia secundum jus commune.

Honorius III. Archiepiscopo Turonensis.

Dilecto filio Jacobo Barba: [*& infra. 1*] Quia te pro causa necessaria tunc absente, possessio tibi tradita causa custodia, restituvi parti adversæ non potuit: illos intelligendos esse manifestos hereticos, qui contra fidem catholicam publice prædicant, aut præfertur, seu defendant eorum errorem, vel qui coram Prelatis suis convicti sunt, vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati super heretica pravitate: quorum bona propria confiscantur, & ipsi juxta sanctiones legitimas puniuntur. Præterea cum Pedagia, Guidagia, Salinaria tibi Legatus interdixerit memoratus, auctoritate Apololica duximus declarandum illa esse pedagia, salinaria, guidagia interdicta, quæ non apparent Imperatorum, vel Regum, vel